

LOUIS G. LE ROY:

„Voor twee ton maak ik van elke stad een paradijs”

Louis le Roy temidden van het puin dat hij op zijn weiland veen buiten Oranjewoud laat storten. Een deel van het weiland is al veranderd in een bosgedeelte en een uitbundige Le Roy-tuin.

Foto: DANIEL KONING

Van onze verslaggever FRANS HEDDEMA

AMSTERDAM, 19 mei — Tien jaar geleden lanceerde Louis G. le Roy zijn ideeën over laat-maargroei-tuinen. „Maai niet, wied niet, stort puin en afvalhout, zaai bloemen en kruiden, laat de boel de boel en een prachtige tuin sal uw loon worden.”

Zo luidde ongeveer het advies van de kleine vriendelijke tekenleraar uit Oranjewoud bij Heerenveen.

Hij mocht het in Heerenveen proberen. De strook langs de Kennedylaan is nu een pelgrimsoord waar men naar toe gaat op doortocht naar de privé-tuin van Le Roy. Louis en zijn vrouw hebben daar vorig jaar vijfduizend mensen ontvangen. Duzenden trokken ook naar de lap grond even buiten Oranjewoud waar zes jaar geleden nog koeten graasden op een armzalig stuk weiland en waar nu een prachtig bos staat compleet met ullen en slangstjes en waar een moerasgebiedje en een jubelende tuin bewijzen dat Le Roy's theorieën in de praktijk opgaan.

Tegenstander

Le Roy is in. Over enkele weken verschijnt zijn eerste boek: „Natuur uitschakelen, natuur inschakelen.” De aanvragen om lezingen kan hij niet bijhouden. Tot 1975 is hij volgeboekt.

Links en rechts krijgt hij lappen grond aangeboden. Ze worden allemaal in dank aanvaard.

Le Roy rukt op in het Nederlandse landschap, maar tegelijk nemen zijn tegenstanders toe. Ambtenaren van plantsoendiensten, die toch al gefrustreerd zijn omdat het groen bij de meeste gemeenten een sluitpost is, voelen zich bedreigd. De Duitser Dieter Wolf, die de wettelijke wereld overpoelt met gigantische tuinaapparatuur (grasmachines met wankelmotor) wordt ook onrustig. „Wat Le Roy wil, kan niet meer. Voor een echte wilde tuin heb je tweehonderd jaar nodig”, schreef hij in een persbericht.

Le Roy maakt een vermoede indruk en doet op een plezierige manier nukkig. Zijn bui wordt beter na een wandeling door DE TUIN. Die valt tegen wanneer je je illustre hebt gemaakt over een woeste wildernis. Hij is „gewoon” een boeiend stuk natuur. Alle planten en plantjes, het zijn er vele honderden, weten maat te houden en passen zich aan bij de richtlijnen van de meester. Af en toe legt deze ergens wat grote takken neer of wat puin als hij wil dat er in de tuin een andere rooilijn of diepte komt. Hoogstens twee uur per jaar werkt Le Roy er in. Gereedschap wordt niet gebruikt.

Wild

Als men over Le Roy praat, dan heeft men het over wilde tuinen, of heemtuinen en over wilde planten. Hij wordt er grifvig van. „Dat gedonder moet maar eens uit zijn. Het zijn ecologische tuinen waar alles dus in evenwicht is en die door de mens zelf worden aangelegd, waar de arbeid tot nul wordt teruggebracht, waar de natuur alles zelf doet en waar grote diversiteit heerst. In zo'n tuin kunnen wilde en gecultiveerde planten voorkomen. Deakundigen in Den Haag hebben een rapport over mijn tuinen gemaakt. Daarin staat dat ze een wildernis zijn. En dan komen ze met het woord heempark aansjouwen. Dan zeggen ze dat zo'n tuin alleen door terzake deskundigen mag worden onderhouden. Ja, bij heemparken moet dat.

Daar heerst de monocultuur van wilde en zeldzame planten. Daar moet gewid worden. Maar omdat er in mijn

tuinen wel eens wilde planten voorkomen, daarom zijn het nog geen heemparken.

Funest

Ik krijg over zulke dingen soms flink de pest in. Dat mag je best weten. De plantsoenologen die jaren vechten om via heemparken een gat in de muur van natuurblindheid te maken, cialmen mijn tuinen nu. Ze willen de zaak gaan begeleiden. Nou, ik ben mondig genoeg om mijn eigen tuinen te maken. Als je het ecologisch bekijkt, is het zelfs funest als je een deel van de bevolking het recht ontneemt aan dit soort tuinen te werken. Iedereen moet er mee aan de slag. Iedereen moet er zich in kunnen uitleven. Wetenschappelijke groepen eisen dit soort tuinen nu op als spreekbuis voor het algemeen belang. Ze weten het zo goed. Haha, ze jagen ons met hun kennis over de clinch.”

Le Roy zakt diep weg in zijn stoel. „Ik vind het een schande dat alle groenveroorzaken er zo bekaaid afkomen. Er is te weinig geld voor en de manier waarop het groen wordt aangelegd is nog te duur. De architectuur vreet alles ongevraagd op. Het is 'n bouwdictatuur. Het architectonisch milieu eist negentig procent van het budget. Van de armzalige rest moeten wij het doen. En dan wordt het gerucht verstrooid dat ik het nog goedkoper kan. Nou, daar trap ik mooi niet in. Dáár doe ik dit werk niet voor. En dan die deskundigen die het allemaal beter weten. Deskundigen/man hou op. Het is ondeskundig om in plantengroepen te gaan wieden. Het is helemaal niet zo dat een plant andere groepen honderdvoudig verrijkt. Binnen zo'n plantengemeenschap komt wel een bepaalde nominatie. Maar er komt geen totale cultuur van brandnetels, en paardebloemen. Dat is ondeskundig geklets. Het is wel waar dat naarmate je meer planten in de tuin brengt, hun slagvaardigheid minder wordt. De planten moeten met elkaar tot 'n gemeenschap komen. In het begin schrik je je rot.

Dan krijg je explosies. Je moet de tijd nemen. Maar de plantsoenmensen krijgen dan van de burgers te horen: „Wat is dat voor een rotzooi!”

Taarten

De mensen van de plantsoendiensten krijgen de kans niet mijn ideeën uit te werken omdat de gemeenschap moede geworden gebakjes eist. Sinds Mieke de Haas 'n jaar of vier geleden in De Tijd met die publicatie kwam over mijn tuinen, is er veel gebeurd. Er komen nu andere tuinen in andere vormen. Maar het is nog te weinig. Ik ga door. Ik ben niet te temmen. Ik wil niet dat Heerenveen een bedevaartplaats wordt. Dat begrip je misschien niet hé. Nou, ik zal je een voorbeeld geven. Emmen, dat is een bedevaartsoord voor alle flingveelgige architecten. Ze stappen daar meditatief rond om te zien hoe het moet, terwijl ze in het westen bouwen zoals het niet moet.

De dwarskijkers daar worden een dagje naar Emmen gehaald om te tonen dat het allemaal beter wordt. Maar het kan niet bij Emmen blijven. Ik zou ook kunnen zeggen: Het blijft bij die tuin aan de Kennedylaan. Maar dat wil ik niet. Daar heb je geen donder aan. De Kennedylaan is gemaakt met hulp van de gemeente. Nu moeten de mensen zelf aan de gang. En dan moet je geen tekening gebruiken. Maar je moet wel gebruik maken van alle veranderingen die op 'n piek grond tijdens de bouw van een wijk plaatsvinden. Daarom ruk ik graag naar binnen als de draglines er nog staan. Dan moet je niets meer aan dat ruwe terrein doen. Dat is veel goedkoper. Dat gebeurt nu in Groningen. Daar hebben de bewoners van een nieuwbouwwijk vijftienhalf hectare gekregen. De mensen mogen bepalen wat ze in willen hebben en waar dat moet komen. En ik probeer al die inbreng tot bepaalde vormen te brengen. Groningen is de eerste stad die bewust een stuk stad er uit gooit dat zich in de

tijd kan ontwikkelen. De enige kans om de gevoelens van gefrustreerdheid van de bevolking te laten ontspannen is dat ze steeds bezig kunnen zijn. De fouten van de omgeving hebben dan een ontspanningsterrein.”

Rente

Normaal kost het beplanten van vijf hectare twee ton. Le Roy's ideaal is dat hij dat bedrag ook krijgt en dat dit bedrag dan ergens wordt vastgezet zodat het rente oplevert. Van die rente kan dan jarenlang in de tuin worden geïnvesteerd. „Als openca een groep zegt: We willen zeshonderd bomen, nou dan kan dat. Na dertig of veertig jaar is er zoveel geïnvesteerd dat je een maximale diversiteit hebt. Misschien kan je dan niet meer investeren. Dan ga je met het geld ergens anders beginnen. In Groningen gaat het fantastisch. Alle puin van de gemeente wordt er neergeworpen. Naar gelang het materiaal dat er wordt neergeworpen vorm ik de tuin.”

Le Roy demonstreert dat later op de dag op zijn weiland in Oranjewoud, waar hij enorme stukken puin groepeerd tot bizarre vormen. Voor stukken puin van meters lengte en hoogte draait hij zijn hand niet om. „Ik kan die dingen gewoon. Hoe dacht je dat ze vroeger piramides bouwden. Nou dan.”

Le Roy schudt droef zijn hoofd als we vertellen over de kennissen die ook een Le Roy-tuin wilden en die na een jaar gillend een tulnmaa beliden omdat hun tuintje veranderd was in een grote troep.

„Oh, wat een frustraties. Je moet het vergelijken met het bouwen van kathedralen. Er zijn kathedralen gebouwd waarbij de bevolking generaties lang tegen funderingen zat op te kijken. Wij zijn verpest. Wij zijn gewend allee viug klaar te hebben. Bij de bouw van kathedralen waren en bouwmeesters die er 'n stuk of wat begeleidden. Ze reden van de ene naar de ander. Zoets doe ik ook. Ik voel me soms ook 'n kathedralenbouwer man, je moet niet zeurden, als zo'n tuin na 'n jaar nog niets is; als het gras vergeeft om dat je het hebt laten groeien. Dat gras vormt juist een prima huuslaag, daar groeien later allerlei plantjes op. Ja, je moet natuurlijk zelf wel wat planten inbrengen. Je moet wat zaaien. Je moet enkele partijen in het veld zetten. Maar als je na vier jaar resultaten wilt zien, vergeet het dan maar.

In Bolward zet de gemeenteraad na een jaar ook dat het een troep was. En ik verzeker je, dat als ze na een jaar zo gaan gillen, dat ze de zaak dan willen laten mislukken. Tja, volgens de taartjesmethode weet je precies hoe een tuin zich ontwikkelt. Leuk hoor. Wat een natuur.”

Tegenstand

Le Roy besamt dat de tegenstand groot is. „Er zijn gemeentebesturen die tegen me zeggen: Le Roy je bent een idealist. Je rekent erop dat de mensen jaren met je meelopen. Maar ik loop mee. Ik ben niet te vernietigen in mijn enthousiasme. In Groningen moesten binnen veertien dagen tienduizend wijpjes worden geplant. De tegenstanders zagen te giffelen. „Dat lukt hem nooit”, zeiden ze. Nou, ze staan er voor. Met vijftien bewoners hebben we ze in de grond gezet. De mensen hebben opgebeld of er nog drieduizend kunnen komen. En met de herfst zet een volgende groep bewoners weer een stuk neer. Maar het gaat niet alleen om planten en bomen. Ik wil ook dat architecten weer leren kleinschalig te bouwen zonder tekening en dat op hun ontwerp generaties weer verder kunnen bouduren. Er kunnen fijne plintjes komen, nou ja je kan een hele cultuur zetten op zo'n terrein. Inderdaad, dat heb ik nog nooit eerder gezegd als ik het over mijn tuinen had. Je moet de mensen niet te veel ineen te verwerken geven. Het kan nu. Het openhouden van een

terrein om het in te vullen gedurende generaties, dat is geweldig. Dat mag in Groningen. Dat is durf. In Eindhoven ben ik bezig met studenten van de TH. Ik vind het bitter noodzakelijk dat ze meedoen omdat ze dan later anders kunnen bouwen dan nu gebeurt. In het begin was er ook in Eindhoven onbegrip. Nu is er lol. Kijk, dan ben je bezig met de idee van de homo ludens, dat is een speelse bijdrage leveren aan de cultuur. Er zijn mensen die het in de gaten krijgen. Het onbegrip neem je er dan bij.”

Ruik 's man

Even later zwerfde we met Le Roy door zijn stuk land met het indrukwekkende huis dat Le Roy tussen de bedrijven door zelf heeft gebouwd. Uiteraard ook zonder hulp van een tekening. Le Roy verandert. Met bijna kinderlijke opgetogenheid snufft hij rond. „Ruik 's man, hoe lekker. Hier moet je eens zien man, dat sterrenmos en dat glasmos. Gek hé, dat hier zes jaar geleden koeten graasden. Er komen nog vijftientwintig waegens met puin. Kijk eens, wat een slakken. Dat komt door de kalk van de stenen. Slakken zijn mijn lievelingen. Ze zijn

goed voor de bomen. Man, dat is toch geweldig. Ga eens zitten op die steen. Wat een uitzicht hé. Daar zit ik ook altijd. Dat is mijn filosofiestoel. Ik help bij een particuliere tuin in Drenthe. Die mensen hebben het niet meer. De clematis dendert tegen de schoorsteen op. En daar! De wilde rozen daveren de grond uit. Dat noemen ze een wildernis. Ik zou de journalisten wat op de mouw speelden? Snap jij dat nou, man?”

Optocht

We praten over de stormramp. Le Roy is er niet kapot van. „Altijd is elk omgevallen boompje in onze zogenaamde bossen meteen opgeruimd. Van Groningen tot Maastricht was er geen omgevallen boom te zien. Alles stond recht. Nou liggen er een zootje dennescheerder ons kan helpen af te ruimen van de monocultuur van dennenbossen die zijn opgezet ten behoeve van onze mijnbouw, nou, laat die dennescheerder dan komen. Al onze bossen zijn produktiebossen. Het zijn geen echte bossen. Van het liggende hout kan je van alles maken. Groepeer dat spul een beetje, wees er creatief

mee. Dan komt eindelijk ook weer eens flink wat organisch materiaal in de grond.”

De afspraak om bij hem te blijven eten gaat niet door omdat Le Roy zich te uitgeput voelt. Dat komt niet vaak voor, ondanks de tuinen die hij helpt aanleggen, ondanks zijn lezingen, zijn leraarschap, zijn huizenbouw, het maken van meubels, zijn verzamelingen voor oud gesteente: zijn produktie van minstens 40 schilderijen per jaar en zijn studie. „Ik studeer me onganse. Maar wel gericht. Als ik ergens mee bezig ben, wil ik er alles van weten.

De diversiteit die ik voor de tuinen bepleit, pas ik ook toe op mij zelf. Als ik moe loop in het een, spring ik in het ander. Zo word je bijna nooit moe. Oh, volgens de deskundigen zal dat wel niet goed zijn. Die zullen wel zeggen dat je op deze manier niets goeds kan doen. Ik ben niet tegen deskundigen hoor. Maar ik vind dat ze te veel voorloper op lopen in de optocht der mensheid. Ze moeten gewoon meelopen. Ik weiger ook te aanvaarden dat de mens wordt beschouwd als datgene waarmee hij zijn brood verdient en dat al het andere dat hij daarnaast doet, niet veel waard kan zijn. Jij hebt gezegd zostraka, dat mijn tuinen eigenlijk zo doodsimpel zijn. Dat is het hem. Daar-

om vindt de wetenschap het zo verdacht. Maar ik ga door. Ik wil er jonge architecten en tuinarchitecten bij betrekken. Die kunnen weer creatief worden. De tuinarchitect hoeft zich dan niet meer aan een tekening te houden. Iedereen kan meedoen. Ze zeggen dat je zoets alleen op grote stukken grond kan doen. Ik ben begonnen met een tuintje van vijf bij vijf meter. Als je met je armen over elkaar wilt staan, kan je ook met een theekopje beginnen. En ik zelf? Voor twee ton verbouw ik alle steden tot paradijsen.

Maar dan wordt het niet besteed aan werk. En denk er om: ik accepteer niet dat de wetenschap de geest zo vernauwt dat iets pas goed kan zijn als het wetenschappelijk is. Als de wetenschappers doorgaan op te eisen dat zij alleen alles weten, dan worden ze ook verantwoordelijk gesteld als het misloopt. En ik meen waar te nemen dat hun benadering op een catastrofe uitloopt. Maar die rot omgeving daagt me uit. Ik spring op de dingen in. Ik ga niet in milieugroepen zitten. We weten de problemen nu wel. Ik wil werken, ik wil terreinen hebben. Als ik aan een tafel ga zitten praten over fosfaten in het water, dan verlies ik tijd. Maar ik heb wel levensverlenging met zeshonderd jaar aangevraagd.”

Klassenstrijd

GEMENGDE GEVOELENS bij het kijken naar Televisier, afgelopen maandag. Verbazing, en tegelijk de erkenning dat zoiets van daag of morgen te gebeuren stond: een middelbare school gedompeeld in een complete protestactie, omdat in een klas tachtig procent van de leerlingen een onvoldoende had gekregen voor de aardrijkskunderepetitie.

Alles was precies zoals bij de studenten, met als enig verschil dat de deelnemers aan het rollenspel duidelijk nog amateurs waren, niet zo vertrouwd met het jargon waarin meer geroutineerde revolutionairen en regenten elkaar te lijf plegen te gaan, zodat het bekende conflict weer eens in al zijn frisse eenvoud op de planken werd gezet.

Er waren de intelligente en verstandige leerlingen van oudere klassen, die de televisiemensen geduldig uitlegden dat het natuurlijk niet ging om die onvoldoendes, dat die alleen maar een aanleiding waren, dat het onbehagen een veel diepere grond had, dat de strijd eigenlijk ging om de algemene principes van inspraak en democratie. Er was de voorzichtige rector tussen de twee vuren van de kritische camera en zijn kritische leerlingen, in een doorleefde creatie van de niet overtuigende gezagsdrager. Er was de protesterende menigte, die prachtig de overgang liet zien van massale verontwaardiging naar massale pret om de saamhorigheid en het doorbreken van de sleur, op het ritmisch handgeklap dat aangeeft dat er eindelijk een begin is gemaakt met de voortaan gezamenlijk door nog veel meer handgeklap te voeren strijd.

Er was ook een jonge volkammer die al akeilig goed met een megafoon kon omgaan, en die de oudere kijker op de kast joeg door zonder omwegen te roepen dat de leerlingen eindelijk zelf het heft in handen moesten nemen. Hij had ook een mooie voldragen samenwerkings-theorie: de onvoldoendes waren onderdeel van een volwassenenkomplot om het jonge volk de toelating tot de universiteit te bemoeilijken.

Als je de schoolleeftijd te boven bent, heb je de neiging om dit soort tafereelen aan de ene kant niet helemaal serieus te nemen, aan de andere kant te beschouwen als beeld van de toekomst, en dus word je heen en weer geslingerd tussen vertederend en overdreven bezorgdheid. Zowel op de ene als op de andere manier doe je de situatie en de deelnemers aan het conflict onrecht.

door AAD NUIS

Het schrikbeeld dat al gauw in een bezorgd ouder hoofd opkomt, is dat van de terreur van de middelmaat. Gezag en autoriteit hebben het al jaren moeilijk. We zijn eraan gewend. Maar ook wie geen spier meer vertrekt als een politiepoot wordt afgeslagen of een doktersjas door de modder gehaald, krijgt kippevel als de schoolmeester zelf onder vuur komt. Waar moet het heen als de leraar strafregels opkrijgt als hij het waagt zijn leerlingen te zeggen wie de les goed heeft geleerd en wie niet? Arbeidersmacht, daar zit iets in, maar domheidsmacht?

Je overgeven aan zulke angstvisioenen be-

tekent alle proporties uit het oog verliezen. De leuze mag zich dan richten op de heilstaat waarin alle onvoldoendes zullen zijn afgeschaft, de verontwaardiging komt voort uit het gevoel dat onvoldoendes onrechtvaardig worden toegekend. Onvoldoendes, cijfers in het algemeen, zijn voor scholieren juist heel belangrijk. Ze bepalen voor een belangrijk deel hun leven en hun toekomst.

Daarom is vertederend over kinderen die so aardig hun oudere broers en zusters aan de universiteit nadoen over zoiets futiels als een aardrijkskundeoproefwerk, ook niet de goede reactie. Ik herinnerde me bij het kijken plotseling heel goed de felle collectieve verontwaardiging die zich indertijd van mijn eigen klas kon meester maken als er op dat gebied iets onrechtvaardig gebeurde. Antwoorden fout rekenen die je niet hoeft te weten, niet nakomen van afspraken tussen leraar en leerlingen. Waaron protesteerden wij toen eigenlijk niet zoals die scholieren nu? Ze hebben er groot gelijk in.

De afhankelijkheid van leraren, in een periode waarin ze door cijfers en andere beoordelingen grotendeels beslissen over je toekomstige loopbaan, was vroeger veel te groot. Je huisarts kun je nog kiezen, je leraar niet, en natuurlijk doet een leraar, hoe vakbekwaam en plichtsgetrouw ook, het niet altijd goed. Je kunt leerlingen niet laten beslissen over hun leerstof, net zo min als beginnende studenten, maar je moet ze wel de kans geven corrigerend op te treden als er iets mis gaat. Bij zo'n repetitieverontwaardiging is er vrijwel altijd iets mis, al is het nooit zo erg als iedereen elkaar op het moment zelf aanpraat.

Hoe het precies moet met de inspraak weet niemand: scholieren niet, volwassenen ook niet. Er komen rare uitschieters bij voor. Maar het gekste rumoer lijkt me te verkiezen boven de eerbiedige stilte die vroeger heerste in de schoolgang rond het kamertje van de rector.